

Pamätník Pluku útočnej vozby

VÚ 2370 Martin

Pamätník je venovaný príslušníkom Pluku útočnej vozby z Martina, ktorí sa koncom augusta 1944 zapojili do Slovenského národného povstania. Na kamennej tabuli nad reliéfom je nápis:

„Smrť fašizmu – svetlo životu

Sláva hrdinom pluku útočnej vozby, ktorí na výzvu (komunistickej strany – v neskoršom období vymazané) Slovenska 25. augusta 1944 vstúpili do Slovenského národného povstania.“

Nápis na pamätníku je pripomienkou zapojenia sa martinskej vojenskej posádky do otvoreného boja proti fašizmu niekoľko dní pred oficiálnym začiatkom SNP a okrem iného pripomína aj likvidáciu nemeckej vojenskej skupiny podplukovníka W. Ottu.

Spomínaná udalosť sa stala takpovediac legendou. Najčastejšie je laickej verejnosti podávaná ako príčina nemeckého zásahu a okupácie Slovenska koncom augusta 1944. Preto je na mieste venovať objasneniu týchto okolností viac priestoru.

Koncom augusta 1944 došlo v Turci (ale aj na iných miestach Slovenska) k výraznému zvýšeniu aktivity odbojových skupín, prevažne partizánskych. Dochádzalo stále viac k útokom a likvidácii osôb reprezentujúcich ľudácky režim, osôb nemeckej národnosti i samotných nemeckých vojakov.

Tento stav nevyhovoval plánom Vojenského ústredia, ktoré v takejto činnosti videlo dôvody na možnú nemeckú intervenciu voči rastúcemu odboju na Slovensku. Vojenský plánovači povstania žiadali partizánskych veliteľov o zdržanlivosť, aby nebola daná zámienka na vojenské obsadenie Slovenska zo strany nemeckých jednotiek.

Žiaľ, väčšina partizánskych skupín nespolupracovala a vyhrotila situáciu do tej miery, že nemecké velenie sa rozhodlo obsadiť nepokojné územie svojho spojenca vojensky, čo viedlo k vyhláseniu povstania skôr, než boli zo strany vojenského ústredia všetky prípravy na otvorený boj úplne dokončené.

Zvýšená aktivita partizánov v posledných dňoch augusta viedla k tomu, že už 25. augusta sa do protinemeckých a protirežimových akcií otvorene zapojili aj vojenské jednotky situované v Martine.

V posledných augustových dňoch roku 1944 sa z Rumunska do Nemecka vracala vlakom nemecká vojenská skupina, vedená podplukovníkom Waltherom E. A. Ottom. Patrilo k nej niekoľko civilných osôb, medzi nimi dve ženy a dve dievčatá vo veku 8 a 14 rokov. Nešlo o žiadnu vojenskú a už vôbec nie diplomatickú „misiu“. Skupina cestovala cez územie Slovenska, ktoré bolo oficiálnym spojencom Nemecka vo vojne. Veliteľ skupiny pplk. Otto si uvedomoval, že na Slovensku narastajú protinemecké a protivojnové nálady a pravdepodobne sa snažil cez Slovensko prejsť čo najrýchlejšie.

27. augusta vlak zastavil na železničnej stanici v Martine, údajne pre poškodenie trate. Skutočným dôvodom prerušenej cesty bola snaha odbojárrov zaistiť práve Otta a jeho skupinu. Po zastavení vlaku sa pplk. Otto snažil nadviazať telefonické spojenie s nemeckým vyslanectvom v Bratislave. Tomu však odbojárski železničari, spolupracujúci s partizánmi, zabránili. Priamo na stanici sa príslušníci partizánskej skupiny snažili nemeckú skupinu zajať.

Keď sa o situácii dozvedel veliteľ martinskej posádky pplk. Emil Perko, ktorému zo stanice, ako spojeneckému dôstojníkovi, telefonoval pplk. Otto, poslal tam svojho dôstojníka – npor. C. Kuchtu. Tomu sa v podstate podarilo zabrániť pokusu partizánov o zaistenie nemeckej skupiny. Predišiel tak možnému boju a obetiam z radov nevinných cestujúcich z vlaku. Nemecká skupina v počte asi 25 osôb bola odprevadená do kasární Pluku útočnej vozby.

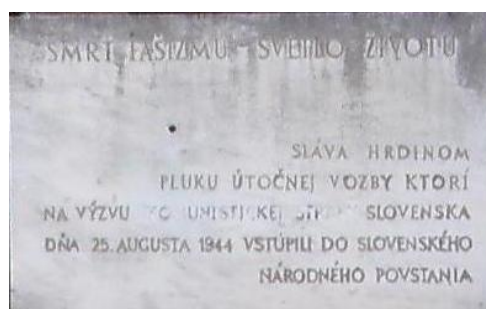
V noci prebehlo rokovanie medzi pplk. Perkom a zástupcami 1. čs. partizánskej brigády M. R. Štefánika zo Sklabine, vedenej Petrom Veličkom. Podľa dohody mali byť Nemci nasledujúci deň ráno zajatí a odovzdaní do rúk partizánom. Celá akcia mala byť nafingovaná tak, že išlo o prepad partizánmi, aby armáda neupadla do podozrenia z protinemeckého naladenia a aby nevyšli najavo plány Vojenského ústredia. P. Veličko zamýšľal zajatcov poslať do Sovietskeho zväzu.

Ráno 28. augusta 1944 došlo v kasárňach Pluku útočnej vozby k pokusu o zadržanie a odzbrojenie Ottovej skupiny. Zhromaždenú skupinu zastavili ozbrojení príslušníci Pluku útočnej vozby. Niektorí nemeckí vojaci na výzvu, aby sa vzdali reagovali siahnutím po zbraniach. Niekoľkí z príslušníkov pluku spanikárili a začali strieľať. Za obeť paľby padla asi polovica nemeckej skupiny. Jedna žena a dievčatá streľbu prežili a boli vrátené do Nemecka. Druhá časť skupiny skončila neskôr v rukách partizánov, ktorí ich potom popravili.

Likvidácia tejto skupiny, mylne nazývanej „Misia generála Otta“ preukázateľne nebola zámerom na obsadenie Slovenska Nemcami, ilustruje však vzrast napätia a chaotickú situáciu na Slovensku tesne pred SNP.

Pluk útočnej vozby vyzbrojený tankovou technikou sa v úvodných dňoch Slovenského národného povstania stal dôležitou súčasťou povstaleckých síl. Predovšetkým bol nasadený v boji proti nepriateľským tankom v bojoch pri Priekope a Vrútkach. Kvantitatívne, a v konečnom dôsledku aj kvalitatívne, však zaostával za možnosťami, akými disponovali jednotky protivníka.

Detail nápisu na pamätníku:

Literatúra:

POVAŽSKÝ, J.: *Koniec legendy o misii generála Paula von Otta*. Martin: Nový Život Turca, 1996

Foto: OS SR